

IN VOGELVLUCHT

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

Nummer 1, oktober 1999.

Ten geleide:

In de algemene voorjaarsvergadering van de vogelwerkgroep van het Hoekschevaards Landschap is een voorstel aangenomen om een intern mededelingenblad in het leven te roepen.

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om hiermee concurrentie aan te gaan met het algemene mededelingenblad van het HWL, maar om de verschillende afdelingen van de vogelwerkgroep van elkaars activiteiten en eventueel van elkaars resultaten op de hoogte te houden.

De redactie wordt voorlopig gevormd door Joke Boerlage en Piet Bronder, maar bijdragen van anderen zijn uiteraard zeer welkom en nodig! De medewerking, die wij voor deze eerste poging hebben gekregen, is buiten verwachting groot geweest en wij danken dan ook alle medewerkers zeer hartelijk.

In dit eerste nummer een verslag van de afdeling Oost betreffende tellingen in het Oude Land van Strijen, een bijdrage van Gerard Ouweneel over Kolganzen, een jaaroverzicht van de werkgroep West en een verslag van de trektellingen door de afdeling Noord. Ook doet Peter de Barse verslag van de vogelmeldingen in 1999.

Ter algemene informatie is de complete adreslijst van alle leden van de vogelwerkgroep opgenomen. Verbeteringen en of aanvullingen gaarne doorgeven aan Joke.

Het lijkt ons ook handig om op een volgende uitgave van de adressenlijst ook de e-mail adressen te vermelden, dus ook die graag aan Joke doorgeven.

In de rubriek "Activiteiten en mededelingen" willen we een poging doen om te informeren over komende evenementen zoals vergaderingen, mededelingen vanuit de coördinatie-vergadering, excursies en dergelijke. Gegevens hiervoor ook aan Joke doorgeven s.v.p.

We denken er voorlopig aan dit blad tweemaal per jaar samen te stellen.

Met nogmaals hartelijke dank voor de bijdragen,

Joke en Piet.

TELLINGEN IN HET OUDE LAND VAN STRIJEN.

Afgelopen winter werd door de Vogelwerkgroep Oost voor de 11de maal, ca halverwege de maanden oktober t/m maart, het Oude Land van Strijen geteld. De tellingen worden gecoördineerd door de provincie Zuid-Holland en zijn onderdeel van het Project Wintervogeltellingen. De resultaten worden tevens gebruikt bij de landelijke tellingen van watervogels en van ganzen en zwanen. Het gebied is een van de ruim 80 monitoring gebieden in Nederland.

Alle soorten worden door ons geteld om een idee te krijgen welke vogels in de winter in het gebied te vinden zijn. De totalen van de zangvogels zullen zeker maar een klein deel zijn van de werkelijkheid.

De aantallen en de soorten die voorkomen hebben tijdens deze 11 jaar nogal wat wijzigingen ondergaan. Dit vooral door de manier waarop Staatsbosbeheer thans het gebied beheert.

De Kolgans is in aantal wat terug gegaan, al zijn er wel flinke schommelingen te zien, veroorzaakt door o.a. het weer en het voedselaanbod buiten het gebied. Begin jaren negentig lagen de seizoen-maxima tussen de 10.000 – 12.500 exemplaren, de laatste paar jaren was dat 6.000 – 8.800 exemplaren en de afgelopen winter slechts 4.100 exemplaren. Dit laatste werd vooral veroorzaakt door de aardappelen en andere landbouwproducten die niet geoogst konden worden en als voedsel gebruikt werden.

De aantallen Brandganzen zijn fors in stijgende lijn. Het seizoen-maximum 1988/89 was 123 en liep met ups and downs op naar 5.900 in het seizoen 1997/98.

Van de Smient telden we in het begin 600-800 exemplaren. Thans worden de 2.000 exemplaren wel gehaald met een uitschieter in november 1998 van 2.760 exemplaren. Deze soort profiteert vooral van het plas-dras zetten van weilanden in het noordelijk deel van het gebied.

Ook Wintertaling, Slobeend en in mindere mate Bergeend, Krakeend, Pijlstaart en wat steltlopers worden vooral ook daar gezien.

De totalen van alle vogels per telling kunnen oplopen tot even boven de 20.000 exemplaren, maar liggen meestal tussen de 10.000 en 18.000 exemplaren. Het laagste aantal dat werd gezien was 2.735 exemplaren in januari 1997 tijdens een fikse vorstperiode. Het aantal getelde soorten in één seizoen ligt de laatste jaren tussen de 83 en 89.

Eén van de problemen tijdens een telling is de (plezier) luchtvaart. Een vliegtuigje, dat soms ook nog eens in een half uur 3 tot 4 maal overkomt, kan enorme paniek en dus last voor ons veroorzaken. Onze allerlaatste telling van afgelopen seizoen werd opgevrolijkt door een vliegtuig met reclame voor van der Sijde's Houthandel. Als je dan een uur onderweg bent en alles gaat op de wieken, zowel wat je wel en wat je niet geteld hebt dus, dan wordt je daar niet echt vrolijk van. Opnieuw beginnen is geen optie, want vaak komen ze nog enkele malen terug. Het wordt dan snel in de lucht de grootte van de groepen ganzen, smienten enz. inschatten. Van der Sijde werd, ondanks zijn reclame, door de leden van de vogelwerkgroep in de daarop volgende tijd zeker niet extra bezocht!

Al met al blijft het toch nog steeds interessant en leuk om te doen, zeker nu met de ontwikkelingen die de laatste jaren in het gebied plaats vonden. Dus ook volgend winterseizoen gaan we weer op stap om de tellingen uit te voeren.

Vogelwerkgroep Oost Arie van der Linden

KOLGANZEN IN HET NAJAAR STEEDS VROEGER IN HET OUDE LAND VAN STRIJEN

Gerard L. Ouweneel

Op 1 oktober 1999 zag schrijver vanaf de Zuiddijk in het Noord Oudeland tussen Grauwe Ganzen tenminste 5 Kolganzen. Nadat in 1998 in het Oude Land van Strijen op 30 september al Kolganzen aan de grond waren gezien en op 1 oktober reeds 140 vogels present waren, was de soort dit jaar er dus opnieuw vroeg bij.

Tussen de Grauwe Ganzen die in het najaar in de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen pleisteren, verblijven vanaf begin-oktober bijna altijd wel een paar Kolganzen en soms ook een enkele Rietgans. Maar dat Kolganzen zo vroeg in het seizoen in het Oude Land van Strijen komen fourageren, was naar mijn gevoel een betrekkelijk nieuw fenomeen. Controle van de excursiedagboeken bevestigde dat idee en leverde bovendien het opmerkelijk beeld op dat, gemeten over een periode van 30 jaar, de aankomstdata van Kolganzen in het Oude Land van Strijen dik twee maanden vroeger zijn gaan vallen.

Schrijver bezoekt het Oude Land van Strijen sinds winter 1962-1963. Tot 1969 vielen de bezoeken uitsluitend op data van de periodieke watervogeltellingen, halverwege de maand, een te ruim schema om tot scherpe registratie van aankomstdata te komen. Vanaf 1969 kwam, zeker in het winterhalfjaar, het gebied vrijwel wekelijks op het programma, zij het bijna altijd tijdens de weekeindes. Bovendien was schrijver in sommige jaren tijdens cruciale aankomstperiodes afwezig, zodat de in de tabel opgevoerde aankomstdata stellig niet allemaal de scherpste zullen zijn. Voor collega-vogelaars een leuke competitie om ook eens de dagboeken af te vinken.

Boeiend is natuurlijk te weten wat de achtergronden zijn van de steeds vroeger in het seizoen in het Oude Land arriverende Kolganzen. Tot en met 1970 lag de in West-Europa overwinterende populatie Kolganzen tussen de 50.000 en 75.000 vogels, waarvan circa 80% zich in Nederland ophield (Lebret e.a., 1976). Een kwart eeuw later, in januari 1994, verbleven 476.919 Kolganzen binnen de landsgrenzen (Koffijberg e.a., 1997), ruwweg een verachtvoudiging ten opzichte van het aantal van omstreeks 1970. Omdat door deze indrukwekkende aantalgroei de klasieke kolganspleisterplaatsen, de steeds in omvang toenemende ganzengezelschappen niet langer voldoende voedsel konden bieden, gingen de vogels ertoe over andere voedselplaatsen op te zoeken en/of zich naar terreinen te begeven die tot dien eerst later in het najaar werden aangedaan. Tot in het begin van de jaren tachtig vielen voor schrijver in het Oude Land van Strijen ieder seizoen de eerste kolganswaarnemingen in december tenzij, zoals in 1975, een vroege vorstinal de soort massaal naar Zuidwest-Nederland en dus naar het Oude Land bracht. Echter, de regelmaat in de reeks van steeds vroeger vallende aankomstdata is opmerkelijk!

Literatuur:

Koffijberg, K., B. Voslamber & E. van Winden. (1997). Ganzen en zwanen in Nederland. Overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland.
 Lebret T. , Th. Mulder, J. Philippona & A. Timmerman (1976). Wilde Ganzen in Nederland. Zutphen.

Tabel.

Overzicht aankomstdata van Kolganzen in Oude Land van Strijen in de Hoeksche Waard in de periode 1969-99:

jaar	datum	aantal	jaar	datum	aantal
1969	7-12	400	1984	?	?
1970	25-12	800	1985	16-11	300
1971	24-12	900	1986	23-11	175
1972	16-12	125	1987	14-11	40
1973	1-12	2500	1988	5-11	100
1974	15-12	600	1989	24-10	11
1975	23-11	150	1990	27-10	25
1976	18-12	1100	1991	20-10	50
1977	4-12	2000+	1992	4-10	25
1978	2-12	900	1993	9-10	20
1979	16-12	150	1994	19-10	135
1980	7-12	aanw.	1995	?	?
1981	5-12	350	1996	12-10	175
1982	5-12	850	1997	17-10	50
1983	19-11	300	1998	30-09	aanw.

JAAROVERZICHT 1998- 1999 VOGELWERK GROEP WEST

Remco Veelenturf

Inleiding

Het (afgelopen) vogeljaar 1998/1999 heeft voor afdeling West een aantal opvallende momenten gehad. De aanzet werd gegeven door Frank van Gessele die vorig najaar te kennen gaf op per 01-01-1999 het coördinatorschap neer te leggen. Helaas werkte de opvolgingsprocedures op basis van vrijwilligheid niet optimaal en ook het informele lobbycircuit liet te wensen over. Als gevolg daarvan was afdeling West enige tijd zonder kapitein. Het feit dat de overige leden niet stonden te trappelen om het roer over te nemen, doet niet ter zake. De huidige arbeidsmarkt kenmerkt zich nou eenmaal door een krapte in het arbeidsaanbod. Hoge salarissen zijn daarvan het gevolg en met beroep doen op enthousiasme kom je er niet meer. Net voordat de heer J. Verkerk dacht te moeten ingrijpen is het stokje in april toch overgenomen.

Prijzen

Een van de heuglijke momenten die het afgelopen seizoen met zich meebracht, was de fl. 1.000,00 die Frank kreeg van Vogelbescherming Nederland als aanmoedigingsprijs voor het projectvoorstel Oude Tol - Kleiput, om dit gebied als vogel- en annex natuurgebied in te richten. De trage voortgang van de inrichting (door de gemeente) heeft ertoe geleid dat we niet voor de hoofdprijs in aanmerking kwamen. De geplande excursie naar de Camarque, gesponsord met het geld van de Vogelbescherming Nederland, kwam daarmee in het water te vallen. Voor die fl. 1.000,00 moest nog een bestemming worden gevonden. In principe is het bedrag bedoeld voor de invulling van het projectvoorstel door bijvoorbeeld het plaatsen van een kijkscherm langs de kleiput. Hieraan moet nog gestalte worden gegeven. In ieder geval heeft Frank zijn 50^e verjaardag uitbundig kunnen vieren en heeft een groot aantal van de Hoeksche Waardse Vogelaars hiervan mee kunnen genieten.

Activiteiten

Vogelwerkgroep West is een redelijk actief groepje. Zo wordt er eens per kwartaal vergaderd. Dit is overigens geen garantie voor goede planning want verwarring over de datum leidde ertoe dat de laatste PTT-telling in het water viel.

Een van de onderwerpen die het door West nogal hoog op de agenda werd geplaatst was de "samenwerking" van HWL met de jagers. Uiteindelijk leidde dat tot de zogenaamde 'jachtdiscussie' met als resultaat dat het HWL een terughoudend beleid is gaan hanteren in het opzetten van gezamenlijke activiteiten met de jagersvereniging.

Een aantal keer per jaar wordt er een excursie georganiseerd naar bijvoorbeeld de Amsterdamse Waterleiding Duinen en de Philipsdam. Vaste prik is het jaarlijkse bezoek rond 5 december naar de Beerenplaat onder leiding van Adri van der Heide. Omdat het niet altijd meevalt om een voldoende grote groep te krijgen, willen wij de excursiedata ook aan de andere werkgroepen doorgeven. Wie mee wil, kan zich bij de coördinator van West opgeven.

Afdeling West tracht ook een telefoonketting in stand te houden om bijzondere waarnemingen door te geven. Het afgelopen jaar heeft deze lijn wel één keer gewerkt. Namelijk bij de eerste geluidswaarnemingen van de Crex Crex. Heel West had zich verzameld. Na een kleine twee uur door het veld te banjeren zonder waarneming, taaide iedereen weer af naar huis. Om verdere teleurstellingen te voorkomen heeft iedereen waarschijnlijk gedacht geen waarnemingen meer via de telefoon door te geven en deze alleen nog op de vergadering te melden.

Afdeling West tracht ook een telefoonketting in stand te houden om bijzondere waarnemingen door te geven. Het afgelopen jaar heeft deze lijn wel één keer gewerkt. Namelijk bij de eerste geluidswaarnemingen van de Crex Crex. Heel West had zich verzameld. Na een kleine twee uur door het veld te banjeren zonder waarneming, taaide iedereen weer af naar huis. Om verdere teleurstellingen te voorkomen heeft iedereen waarschijnlijk gedacht geen waarnemingen meer via de telefoon door te geven en deze alleen nog op de vergadering te melden.

Op het telgebied lopen er natuurlijk ook verschillende activiteiten. Uiteraard spelen daar de atlasblokken een belangrijke rol in. Ook de zwaluw-, roofvogel- en PTT tellingen komen ieder jaar terug. Een aparte plek werd ingenomen door de Kleiput en Oude Tol. Gedurende een aantal jaren is door zowel en het broedseizoen als winterseizoen wekelijks geteld. Dit kleine stukje natuur scoorde een aantal soorten dat aardig in de buurt komt van de soort aantallen in het Oude land van Strijen. De resultaten van deze tellingen vormden de basis voor het eerder genoemde projectvoorstel. Bepaalde Piershilse werkgroepleden konden op den duur het succes van de Oude Tol moeilijk verkroppen. Er kon geen bijzondere waarneming worden gemeld of hij was ook in dit gebied gesignaleerd. Hoe je het ook went of keert, het is duidelijk hoe belangrijk dit soort kleine gebieden kunnen zijn binnen de ecologische structuren. Totaal zijn er zo'n 33 soorten broedvogels geteld en 48 soorten niet-broedvogels. Een aantal interessante waarnemingen waren een krooneend, ijsvogel, oeverzwaluw en nonnetje. Sinds afgelopen winter zijn de tellingen gestopt. Wellicht dat na de inrichting van het gebied de draad weer wordt opgepakt om het effect op de vogelstand te meten.

Tot slot

Het afgelopen jaar kende ook wat verloop in de werkgroepleden. Twee nieuwe enthousiaste leden traden toe tot ons illustre gezelschap. Helaas namen ook twee dames afscheid. Het vrouwelijk bestand reduceerde daarmee van drie naar één. Om een nog sterkere daling van het aantal leden in de toekomst te voorkomen is nu de stelregel ingevoerd dat men alleen kan afzwaaien als door het betreffende persoon een nieuw lid wordt aangebracht. Gezien de recente ontwikkelingen wordt een lichte voorkeur voor vrouwen uitgesproken om de afspiegeling van de Hoeksche Waardse populatie enigszins in stand te houden.

VERSLAG VOGELMELDINGEN 1999

Precies 1 jaar geleden heb ik de vogelwaarnemingen rubriek in HWL nieuws overgenomen van Fred de Grunt. Het bevat me uitstekend, want het is bijzonder leuk om allerlei enthousiaste verhalen te horen van mensen met hun ontmoetingen met het vogelleven.

De meldingen zijn zeer divers. Vogelaars van de werkgroep melden met name bijzondere soorten of gebeurtenissen. Deze meldingen dragen bij aan het completeren van het inzicht in de ontwikkelingen in de vogelstand. Primair gebeurt dit uiteraard d.m.v. de diverse tellingen die wij met z'n allen uitvoeren.

Soms komen er meldingen binnen van mensen die hun verhaal kwijt willen omtrent een voor hen bijzondere waarneming. Zo vergeet ik niet snel de in het HWL nieuws van zomer 1999 opgenomen anekdote van een grote bonte specht, die door het roffelen op een stalen schoorsteenkap de bewoners zeer vroeg wekt. Of de melding door een mevrouw die voor het eerst in haar leven een nijlgans had gezien. Prachtig hoe zij die ervaring omschreef. Een waarneming hoeft voor mij dus beslist niet bijzonder te zijn, overigens is dit een uiterst subjectief begrip.

Het aantal meldingen neemt helaas af terwijl er zo veel leuks te melden valt: wie heeft de laatste boerenwaluw gezien, waar verblijven momenteel de ijsvogels, hoe staat het met de terugkomst van onze wintergasten, hoeveel groene spechten herbergt de Hoeksche Waard momenteel? Allerlei vragen die ik graag beantwoord zou willen zien. Een middel daartoe is het meldpunt.

Wat is in 1999 zo al gemeld (in willekeurige volgorde):

Houtsnippen: in de winter vele meldingen uit alle delen van de HW.

Pestvogel: slechts 1 exemplaar?

Notenkraker: hiervoor geldt hetzelfde als voor de pestvogel.

Kleine bonte specht: in de winter in Heinenoord waargenomen en in de lente tijdens de atlas-telling op de Esscheplaat.

Zeearend: op de bekende plaatsen tijdens de winter weer een juveniel te bewonderen.

Grote zilverreiger: twee exemplaren hebben zich geruime tijd thuis gevoeld op de Korendijkse Slikken.

Roodhalsgans: 1 ex. gemeld vanuit de Korendijkse Slikken

Blauwe kiekendief: 4 vrouwtjes hadden hun slaappleats in het Oudeland.

Een aantal fraaie doortrekkers: beflijster, zwarte wouw, purperreiger, kraanvogels, ooievaars en zwarte ooievaars, grauwe franjepoot, grote karekiet (helaas geen blijver). Geen gekke lijst!

Steltkluut: misschien wel de meest spectaculaire broedvogel van afgelopen seizoen.

Kwartels: zijn relatief weinig gehoord.

Kwartelkoning: 2 meldingen zijn binnengekomen.

Ik denk dat er in jullie vogellogboekjes van dit jaar nog genoeg waarnemingen staan die de moeite van het melden meer dan waard zijn. Zet ze a.j.b. op een lijst en stuur die naar mij op (Aleida van Strijenstraat 23, 3291 GM Strijen).

Alvast bedankt,

Peter de Barse.

ACTIVITEITEN EN MEDEDELINGEN

Meldingspunten voor vogelvervolging: Evert Dolman of Cees Mesker.

27-11-1999: SOVON. Meerijden met elkaar. Rob B. en Remco gaan.

04-01-2000: Dia-avond in Klein Profijt, tevens afscheid van Fred de Grunt. Voor de pauze laat Fred dia's van India zien en na de oauze vertoont Piet Bronder dia's van de sub-antarctische eilanden van Nieuw Zeeland.

08-01-2000: Jaarlijkse ganzenexcursie. Vertrek om 9.00 uur vanaf het NEC te Numansdorp. De excursie duurt de gehele dag. Excursieleiders: Piet van Geemert, gebr. Van der Linden en Janus Verkerk.

20-02-2000: Excursie Deltagebied, VWG West. Aanmelden bij Remco.

25-03-2000: Vogelwerkgroepvergadering in Klein Profijt.

15-04-2000: Excursie Breskens, VWG West. Aanmelden bij Remco.

